

Економічні науки

УДК 336.72

**Коршун Едуард Сергійович**

*аспірант*

*Полтавського університету економіки і торгівлі*

**Korshun Eduard**

*Postgraduate of the*

*Poltava University of Economics and Trade*

## **ІННОВАЦІЇ В КОНТЕКСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ**

### **НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

## **INNOVATIONS IN THE CONTEXT OF THE COMPETITIVENESS OF**

### **THE NATIONAL ECONOMY**

***Анотація.** Дослідженні розвитку глобального інноваційного середовища, розробці та науковому обґрунтуванні напрямів забезпечення національних інноваційних конкурентних переваг. Для досягнення поставленої мети було застосовано такі методи: абстрактно-логічний, структурнологічний, порівняльний та статистичний.*

***Ключові слова:** конкурентоспроможність, інноваційна економіка, інноваційна піраміда, глобальні індекси, конкурентоспроможність країни.*

***Summary.** Research on the development of the global innovation environment, development and scientific substantiation of directions for ensuring national innovative competitive advantages. To achieve the goal, the following methods were used: abstract-logical, structural, comparative and statistical.*

***Key words:** competitiveness, innovation economy, innovation pyramid, global indices, country's competitiveness.*

Інноваційна модель економічного розвитку суспільства дедалі більше стає тією основою, яка визначає економічний потенціал країни та її перспективи на світовому ринку. Інноваційна та науково-технічна діяльність – водночас складний та тривалий процес трансформації нових ідей та знань у об’єкт економічних відносин. Переважну більшість наукових досліджень із цього питання зорієнтовано на виробничу концепцію інноваційного розвитку, в якій акцентують передусім на продуктові та технологічні інновації. За рахунок інноваційного розвитку більшість розвинутих країн світу досягли високої конкурентоспроможності та стійкого економічного зростання, для кожної держави життєво необхідно бути конкурентоспроможними та інноваційними на ринку.

У зв’язку з постійним зростанням конкуренції, основою конкурентоспроможності є інновації, які дають змогу країнам, що володіють інноваційними конкурентними перевагами, займати належне місце в світовому співтоваристві. Розвиток і впровадження інновацій є основою збільшення ефективності економіки, зростання обсягів виробництва, підвищення рівня життя, вихід на нові ринки, тому для цього, насамперед, необхідна державна підтримка як прямого, так і непрямого характеру. На підвищення інноваційного потенціалу, що створить конкурентоспроможну національну економіку має бути спрямована загальнодержавна політика, яка повинна бути орієнтована на забезпечення належних умов для розвитку інноваційної діяльності, впровадження інновацій, функціонування інноваційної інфраструктури, ринку інновацій та технологій.

Використання інновацій має позитивний ефект, який зміцнює національну конкурентоспроможність країни, зміцнює положення країни у глобальній економіці, спрямовує економіку інтенсивніше розвиватися,

забезпечує зростання продуктивності факторів виробництва, перерозподіл ресурсів [2].

На рівень конкурентоспроможності національної економіки впливають інновації, які виражаються шляхом структурного оновлення економіки, підвищення продуктивності праці, зростання питомої ваги високотехнологічних, наукоємних галузей у структурі виробництва та експорту, підвищенні якості продукції і, як наслідок розширенні ринків збуту. Впровадження інновацій дає опору на ефективне засвоєння та використання нововведень (оновлення технологій, організації виробництва та розроблення нової продукції), а також проведення соціальних інновацій (проводиться з метою досягнення запланованих результатів, шляхом зміни поведінки персоналу). На макрорівні використання інновацій виражається як результат покращення суспільних або екологічних стандартів життя, впровадження нових соціальнополітичних умов функціонування державного управління.

Інноваційна здатність та інноваційна чутливість два чинники, що характеризують інноваційну діяльність країни. Інноваційна здатність — визначає, як швидко поширюються інновації у всіх сферах, а інноваційна чутливість — визначає на скільки ефективно та швидко засвоїлись інновації, а також насичення ними всіх галузей економіки країни. Якщо спостерігається відсутність ефективної взаємодії цих чинників, то це є негативним фактором для зростання конкурентоздатності країни.

Один з показників, що характеризує конкурентну інноваційну систему, є глобальний індекс інновацій (табл. 1). Глобальний індекс інновацій — це глобальне дослідження і рейтинг країн світу, що супроводжує його, за показником рівня розвитку інновацій.

**Рейтинг країн світу за індексом інновацій за 2021 рік**

Рейтинг	Країна	Індекс
1	Швейцарія	65.5
2	Швеція	63.1
3	США	61.3
4	Велика Британія	59.8
5	Республіка Корея	59.3
6	Нідерланди	58.6
7	Фінляндія	58.4
	...	
48	Румунія	35.6
49	Україна	35.6
50	Чорногорія	35.4
131	Ємен	15.4
132	Ангола	15.0

*Джерело:* складено автором на основі [3]

Інновації та конкурентоспроможність взаємопов'язані. Євразійська рада зі стандартизації, метрології та сертифікації визначає інновації як нові або вдосконалені технології, види продукції або послуг, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що сприяють просуванню технологій, товарної продукції та послуг на ринок. Автори "Глобального індексу конкурентоспроможності країн" вважають, що конкурентоспроможність — це "набір інституцій, заходів і чинників, які визначають рівень продуктивності країни". Рівень продуктивності встановлює рівень процвітання, якого може досягнути економіка, а також рентабельність інвестицій, що є показником потенціалу зростання економіки. Частка інновацій у формуванні загального індексу конкурентоспроможності країн становить від 1/3 до 1/2. Чим ближче країна до того, щоб увійти до числа основних інноваторів, або досягти інноваційної стадії розвитку, тим більша перевага в забезпеченні конкурентоспроможності

належними інноваціями. Тому, інновації та рівень інноваційної активності, є найпрогресивнішим фактором, що впливає на конкурентоспроможність національної економіки. Перевагу в конкурентній боротьбі отримують саме ті учасники ринку, які займають активну позицію у використанні інновацій.

Однією з найвідоміших міжнародних методик оцінки конкурентоспроможності національної економіки є щорічне рейтингове дослідження «Ведення бізнесу». Рейтинг Світового банку «Doing Business» – це результат щорічного дослідження, що оцінює простоту ведення підприємницької діяльності за десятьма показниками у 190 країнах світу. Компоненти рейтингу оцінюють нормативні акти, що регулюють діяльність малих і середніх підприємств протягом усього життєвого циклу, та їх фактичне використання на практиці.

*Таблиця 2*

**Позиції країн в рейтингу Doing Business за 2021 рік**

Позиція	Країна
1	Нова Зеландія
2	Сінгапур
3	САР Гонконг, Китай
4	Данія
5	Республіка Корея
...	
63	Індія
64	Україна
65	Пуерто-Рико
190	Сомалі

*Джерело:* складено автором на основі [4]

У світовій практиці для виявлення чинників підвищення конкурентоспроможності економіки країни використовують різні показники оцінювання рівня інноваційного розвитку національної економіки, зокрема індикатори оцінки індексу людського розвитку, вимірювання знань, науково-

технічного прогресу, ефективності інноваційної діяльності підприємств та інноваційної політики держави. Міжнародні організації створюють системи оцінювання конкурентоспроможності й інноваційного розвитку завдяки показникам, які відображають рівень інноваційного потенціалу країни. Наявність окремих чинників підвищення конкурентоспроможності економіки країни має забезпечувати достатній рівень конкурентоспроможності. Дослідження загальних напрямів конкурентоспроможності окремих країн дає змогу виявити певні спільні тенденції в їхньому розвитку, а виокремлення загальних чинників конкурентоспроможності повинно зменшити небезпеку та наслідки від застосування неадекватної моделі економічного, інноваційного розвитку. Способи та методи вимірювання інноваційного розвитку країни й обчислення інтегрального показника в різних міжнародних організаціях відрізняється за комплексом вхідних параметрів і кількістю залежно від їх особливостей, основних цілей та завдань [1, с. 79].

Основою економічного розвитку країни є перш за все сучасна конкурентоспроможна промисловість. Директиви Європейського Союзу, програми Президента США, урядів Японії, Німеччини та Франції чітко визначили пріоритети промислової політики. Як вважає А. Кінах [5] така поведінка спирається як мінімум на три позиції, зокрема:

- першою є міжнародна конкурентоспроможність продукції, оскільки ринки невідворотно відкриваються;
- друга – експортна експансія, бо лише швидкі та рішучі дії дадуть змогу забезпечити присутність держави на зовнішніх ринках;
- третя – сучасний національний протекціонізм за всіма напрямками податкової, кредитної, інвестиційної, експортної політики.

Аналіз особливостей управління конкурентоспроможністю підприємств показав, що сучасне підприємство, яке функціонує в умовах ринкових

відносин як один з основних механізмів забезпечення своєї життєдіяльності, повинно використовувати системне стратегічне управління конкурентоспроможністю. Тобто лише на основі використання професійної, грамотної економічної політики, ефективного менеджменту, урахування міжнародного досвіду управління конкурентоспроможністю на українських підприємствах можна забезпечити позитивні результати. У цьому контексті системний підхід до управління є одним із найбільш важливих.

В умовах макроекономічної нестабільності, а тим паче у нинішніх умовах війни в Україні, виникає все більше проблем міжнаціонального характеру – конкуренти транснаціональних корпорацій, конкуренція між сферами світової економіки, які виробляють продукти взаємозамінного характеру. У міру глобалізації істотно зростає роль регулювання питань конкуренції на міжнаціональному рівні. Нині нам потрібні нестандартні креативні заходи, нові спільні законодавчі документи та спеціальні організаційні структури, що зосереджуватимуться на питаннях, які часто не вирішені при застосуванні законодавства про конкуренцію у багатьох юрисдикціях.

Зростання конкуренції знаходить своє відображення в новій продукції, технологіях її виготовлення та інших економічних процесах підприємств, що дозволяє оптимізувати витрати, поліпшити якість, отримати переваги у гнучкості й термінах виробництва. Тому розробка і розвиток нових прогресивних технологій має цінність не лише для окремих підприємств, а й для всіх галузей та всієї країни.

Тенденція розробки нових технологій форсується як за допомогою внутрішньофірмових завдань самих підприємств, так і під впливом конкурентного тиску з боку всієї галузі. Щоб витримати суперництво в технологічній сфері та мати доступ до нових перспективних технологій,

центри розвитку, які нерідко розкидано по усьому світу, передові високотехнологічні підприємства прагнуть проводити діяльність по можливості одразу в кількох високорозвинутих індустріальних країнах. При цьому полегшується просування товарів на національні ринки й забезпечується розробка для них специфічних товарних рішень, а маючи в таких країнах свої представництва, інтернаціональні компанії здобувають кращий доступ до найважливіших джерел інформації та провідних закордонних науково-дослідних центрів тощо.

Сучасна техніка та діджитал-технології ставлять перед підприємствами складні завдання щодо впровадження нових технологічних і продуктивних інновацій. Управлінські рішення з таких питань мають стратегічні наслідки, тому що в подальшому викликають технологічну і, найчастіше, економічну переривчастість господарської діяльності підприємства і ведуть, як правило, до істотної зміни конкурентних позицій, появи нових ринкових суб'єктів у глобальній конкурентності держав [6, с. 196].

Найважливішим фактором конкурентоспроможності на сьогодні є інноваційність. Це спричинено тим, що інновації забезпечують набагато більш високий рівень віддачі, ніж просте залучення додаткових ресурсів. Підсилити відповідний ефект здатні найновіші технології. За даних умов підвищується цінність і людського потенціалу. Рівень освіти та професійної кваліфікації населення визначає здатність країни до створення інноваційного підприємництва й продукції та підвищення продуктивності праці. Проте важливо зазначити, що слід не лише вміти створювати умови для розвитку потенціалу талановитих громадян, але й зуміти їх зацікавити й втримати в межах держави. Зіставлення всіх цих факторів дозволяє виявити ще один вагомий чинник забезпечення конкурентоспроможності – інституційний [7, с. 314].



**Висновки.** Інновації відіграють значну роль в економічному зростанні країни, які так чи інакше впливають на підвищення продуктивності праці, ефективність вкладеного капіталу та конкурентоспроможність. Завдяки впровадженню інновацій країни мають конкурентні переваги, тобто досягнувши на національному рівні інноваційної конкурентоспроможності, це дозволить їм бути учасником у формуванні світової економічної системи. Але, якщо країна нездатна здійснювати інноваційну діяльність, то їй загрожує ризик опинитися на позиціях аутсайдера, адже це згодом може призвести до обмеження можливостей розвитку та використання наявного потенціалу. Шляхами підвищення конкурентоспроможності є зниження ціни і підвищення якості. Єдиний шлях розв'язання цього завдання постійне впровадження інновацій.

### Література

1. Левківський О.В. Міжнародні індикатори оцінки інноваційного потенціалу України та його реалізації. Інтелект XXI, 2017. № 4. С. 78–82.
2. Варналій З.С. Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення. Київ : Знання, 2013. 387 с.
3. Global Innovation Index. 2021. URL: [https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo\\_pub\\_gii\\_2021.pdf](https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf)
4. Doing business . 2021. URL: <https://archive.doingbusiness.org/en/rankings>
5. Кінах А. Українському уряду треба вчитися економічного патріотизму. Голос України, 2015. № 206 (6210) від 6 листопада.
6. Михасюк І. Р., Михайлишин Р. В. Міжнародні економічні відносини в сучасних міждержавних військових конфліктах. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. С. 196.

7. Михасюк І., Гукалюк А., Косович Б. Проблеми конкурентоспроможності українського підприємництва і торгівлі в умовах глобалізації. Вісник Львівського університету. Серія економічна. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. Випуск 56. С. 308-314. doi: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2019.56.0.3028>.